

El Criteri

□ □ □ Periódic quincenal d'acció catòlica □ □ □

DIRECCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Pujada de la Catedral, n.º 10 - 3.º

PORTAVEU DE LA

Joventut Catòlica Propagandista

SUSCRIPCIÓ

Un trimestre.	0'50 ptes.
Un any.	2'00 "
Núm. solt.	0'10 "

Anuncis á preus convencionals

De l' Assamblea d' educació

Fá un més que tenia compost el meu article sobre l' Assamblea d' ensenyansa, quan encare cap periódic n' havia parlat.

I avui, al poguerlo donar a llum me trovo ab que un día *La Regeneración*, un altre *La Veu de Catalunya*, un altre en un diari distint he vist desenrotllats els punts que tractava en el meu article no publicat en l' últim nombre per rahóns de compaginació.

Es a dir que conforme al meu plan frassat i perque no fos dit que 'm llimitba a copiar, are tindria que dir: m' adherexo a lo dit per tal diari, m' associo a las ideyes de fulano exposades en tal article, soc del parer del qu' ha parlat de l' assamblea d' ensenyansa en altre tal periódic etc., etc.

I com que a sants i minyons no els prometis si no 'ls dons, dire quatre paraules respecte l' assumpte qu' encapsala aquestes ratlles i resumiré lo que me proposava dir o tenia ja escrit, encare que ab poca autoritat per parlar d' un assumpte de tanta trascendencia com el que m' ha mogut a molestar breument als llegidors d' EL CRITERI.

Al llegir iniciada l' idea i anunciada la convocatoria de la celebració de l' Assamblea d' Ensenyansa i educació, jo hi veig una intenció de segona de cambi que podria dirsen. El Govern ab l' excusa de reunir la voluntat nacional de totes les persones perites en materia d' educació, vol acabar ab la qüestió religiosa, vol fer veure que la voluntat nacional, aquesta voluntat tantas vegades falsificada principalment pels governs centralistes, i molt més pels governs lliberals, aquesta voluntat ha d' esser el punt de sosteniment en que 's fassin les maquiaveliques iniciatives del govern que tenim, refiat aquet ab que el contingent d' assembleistes será de mestres, catedràtics, periodistes, tractadistes i demás persones ab tendència lai-

ca, que com sempre, encare que dit ab sentiment, son els qui ab més entussiasme se prenen les coses en les que sa intervenció pot influirhi.

Aquesta por i els fruits conseüents de l' Assamblea, 'm mouen a fer un petit crit á les persones interessades en l' assumpte, interessades en que la vera voluntat nacional imperi per medi de ses vots i ses manifestacions i aimants de la vritat pura, vulguin fer lo que poden fer. Me dirigexo a n' els catòlics.

Sabem tots i saben especialment els qui a l' educació 's dediquen lo pernicios qu' es en els nois donalshi certes inclinacions; que se infiltran molt facilment les primeres gotes que reben en 'la primera ensenyansa; qu' el noi sempre s' inclina al mal com reconeixen San Agustí i altres persones doctes; que segóns les primeres inclinacions, el noi més tart home, va formantse; que segóns sigui aquesta formació el noi es un incendiari, un criminal, un revolucionari, un anarquista, un ser no racional, o bé es un ser útil a la societat, tolerant, bó, religiós patriótic, etc., etc.; que 'l catolicisme es una poderosa resclosa contra les males tendencias i un bon camí per la vera pertecció, per el complert desenrotllo de l' educació; que la majoria d' Espanya vol aquesta educació ab ensenyansa catòlica; que 'ls mestres laics procurarán assistir a l' assamblea d' educació en el major nombre que puguin i ab les més decidides resolucions; que 'ls mestres catòlics i catòlics no mestres son els que més deuen preocuparse per la veritable i profitosa educació i cultura espanyola, i perque en l' assamblea regni el sentit real i positiu de la voluntat nacional, impedint ab ses forces qu' es ficticiu i falsifiqui.

Ab aquestes poques conclusions que no allargo per no ferme pesat, crec que 'ls catòlics no poden dormir; crec que el que pugui ab l' alt sentit de fer un bé al próxim en gene-

ral, cumplint un dever de tot catòlic, deu assistir ab el major entussiasme a n' aquet Congrés o Assamblea i reposadament, serenament, ab el caràcter d' un catòlic de veritable sentit práctic fer triomfar les santes doctrines i tirar per terra ab demostracions i exemples, que n' hi han molts especialment a Espanya i Estats vehins, fent veure qu' els defensors del laicisme i no religió estant en un complert equiuoc per no dir en una ignorancia certa o maliciosament sostinguda.

I lograt aixó, qu' ha de sortir cert 'si tots els catòlics complexen, tindrán la satisfacció del compliment ab l' Iglesia i ab la Patria; mentres que del contrari, potser plorarem tots, els mals que d' aquest resultat ne sobrevinguin i ens penedirem de l' apatia i indiferencia observades.

Aquets que tenen mirament de política que els dexin a casa, ben tencats si pot esser, qu' encara que en Canalejas i en Burell hagin convocat l' Assamblea no son ells qui 'ls cridan, es la Patria, es Espanya, es una cosa mes duradera, més gran, més alta, es un sentiment noble es un dever sagrat; molt més respectables tots ells que dos o tres mortals que firmin la convocatoria, i més dignes de tenir en compte que no pas miraments de secta, de política, de personalismes.

JOAQUIM SAURINA.
Mestre d' Instrucció Pública.

La manifestació catòlica

El día dos, se celebrá a Girona la manifestació catòlica en forma de professó del Roser, la que fou brillantíssima pro no tant per l' importancia del contingent com pel valor relatiu.

Hem de deplorar aquesta tredor i apatia en la qual viuen els catòlics espanyols i en espe-

cial els de Girona per lo que, uns perque els carlins hi prenen part important, altres perque pensen que sens ells també 's farà, altres per motius d' índole distint, deixaren d'assistir, quedant reduïda la secció d'homes a un miler. Are, la de les dones que pujaven sense exagerar a unas 1500 o 2000 ja era altre cosa. Pro un total de tres mil, si no més fossin aquets els catòlics de Girona no pot vanaglorià al més optimista.

No obstant deu tenirse en compte ademés d'aquesta apatía que s'observa tot i no perillant cap vida, (i tremolém els catòlics per quant el sacrifici sigui gros), a més ens hem de ficar en que molts dels assistents representaven a una familia catòlica, altres a un germá, a un pare, a fill, etc., etc. i altres que no hi assistían per la por de que l'amic s' en rigué, l'amo el bescantés ó despatxés, o altres futeses per l'istil.

Doncs no considerant el valor absolut o pel visible sino per lo qu' aquet representava, podem donar com a gloriosa nostra manifestació, pro repetím: 3,000 catòlics gironins no son res per lo que es Girona i vulgui Deu que aquets apáticos o indiferents no yagin fento aixís perque tal vegada, si mai l'anticatolicisme imperés, ells encare donarían la culpa al pròxim.

De tots modos devém felicitarlos de l'ordre i entusiasme dels manifestants i fem vots pera que aquet se mantingui i 's prepari per actes de més gloria si cab.

Sobre la revolució de Portugal

L' ineptitud d' uns quants governs i la tendència d' aquest progrés mal entés, símbol are del retrocés i destrucció, han donat accidentalment fi a n' el regisme monárquic de Portugal.

La desunió dels catòlics portuguesos i les enlluernadores paraules i promeses de quatre assedegats de poder han contribuít forsa també a n' aquet cambi.

Causas casi totes elles tristement semblants a las circumstancies d' Espanya.

Una vegada més sota el mantell de llibertat ha corregut sanc a dolls i han esclatat bombes i descarregat fusells i sovintejat assassinats contra impotents per rahó de classe, nombre o imprevisió.

Mes de tres mil morts i molt més milers de ferits han sembrat els carrers i han omplenat els Hospitals de Portugal.

Deplorém en l' ànima la desgracia vehina i sentím el perill massa proper; i sentím més: sentím que potser si aquí passés, s' ens podria

donar la culpa a nosaltres els catòlics, no d' el cambi de regisme qu' es lo de menys quant tendeix al bé, pro sí d'aquesta sanc innecessariament vessada. No temeríam res si no vegessim per un costat conservadors, carlins, integristas, regionalistas, tots ells catòlics pro distanciats i en moltes ocasións barallantse; i per altre, governs satisfactors de baixes passións, de personalismes y de concupiscencies; partits lliberals, republicans, socialistes i fins anarquistes donantse tots la ma per fer un mal comú i major a la nostra estimada Iglesia Católica.

Si no volém veure doncs una representació de lo que ha passat a Portugal, junteuse tots als peus del nostre Deu qu' ens estén els braços per abressarnos a tots; i la victoria será dels catòlics perque som, tots junts, els més i els millors.

J. N.

La conquista del aire

El magno problema de la conquista del aire, parece estar ya resuelto por el gran número de aeroplanos y dirigibles que surcan hoy día el espacio. Asombra lo que han hecho de cuatro ó cinco años á esta parte, dichos aparatos y, especialmente, los primeros.

Los repetidos viajes en aeroplano entre diversas poblaciones, Breguet elevándose con cinco pasajeros el circuito del Este de Francia, viaje de cinco etapas con itinerario trazado previamente, han hecho que la aviación invada ya el terreno de la práctica.

Más, ¿qué es un aeroplano? ¿Cómo y por qué se levanta?

Todos sabemos que una capa de aire llamada atmósfera, rodea á la tierra. Tomad un trozo de papel de seda, soltadlo en el espacio y, á causa de la resistencia que le ofrece el aire caerá oscilando, dando tumbos.

Sujetad, ahora, con hilos, los bordes de este mismo papel de seda á un tapón de corcho, de modo que forme un para-caídas, y repetid el experimento. Entonces, actuando el corcho como lastro equilibrado, *estabilizado* ya por dicho tapón, caerá de un modo uniforme sin oscilación alguna. Imprimid, después una fuerza cualquiera á ese para-caídas de modo que le obligue á moverse en el espacio, y le tendréis convertido en un aeroplano.

Exactamente igual á lo anterior, es una cometa. La cola y los hilos que de ellas tiran forman el aparato estabilizador del plano de la cometa, el cual arrastrado por el niño y chocando con las capas atmosféricas, se eleva deslizando sobre ellas.

Esto es, pues, un aeroplano, uno ó dos planos (monoplano ó biplano) convenientemente estabilizados, y un motor, que acciona una hélice y que es la fuerza que mueve el aeroplano.

¿Cómo se levanta? Se pone en marcha el motor, gira la hélice y funcionando ésta como un sacacorchos, al igual que la de los vapores en el mar, se pone en marcha el aparato. Los planos de éste, que están un poco inclinados para atrás, encontrando en su marcha una gran resistencia en el aire, se deslizan sobre él buscando siempre al igual que la menor resistencia la cometa y el aeroplano se eleva. La dirección se dá por medio de un timón vertical que obra del mismo modo que el de los barcos. La elevación y el descenso se producen merced á un timón horizontal, llamado de *profundidad*.

Para conducir, actualmente, un aeroplano, son necesarias una gran destreza y serenidad, que no se adquieren tan fácilmente, pues el piloto tiene que estar casi constantemente estabilizando el aparato. Por este motivo se está trabajando para hacer que la estabilización sea mecánica, en cuyo caso, la conducción de un aeroplano será sencillísima.

Tengamos, pues, fé en el trabajo de estos meritísimos hombres que á la aviación consagran su vida y su fortuna siendo de esperar que, á no tardar mucho tiempo veremos cruzar normalmente el espacio por infinidad de estos pájaros mecánicos, entrando así de lleno el aeroplano, en la vida de los pueblos.

JOSÉ M.ª DALMAU CASADEMONT.

Espanya Católica

S'han celebrat arréu d' Espanya manifestacions veres de Catolicisme. Cada poble hi ha aportat el seu gra de sorra, pera fer més potent aquest gran moviment Catòlic.

Desd' el poblet més ínfim, fins a la més populosa ciutat, tots han treballat amb entusiasme, demostrant que l' Espanya que 'ns vegé naixer, no es una Nació sense creencies religioses, que l' Espanya, no es com la veína França, nucli de perversitats, aont hi pren gran influxe, la maleïda e infernal rassa masónica, sinó qu' es una Nació que desde els seus principis, ha conservat la fé i s' ha mostrat fidel a la Relligió de Crist.

Espanya sempre ha sobressortit de les demás nacións per son Esprit religió, en vá treballar doncs, nostres enemics pera conduirla á la ruina material.

Pro, també es veritat, que está atrevessant circumstancies molt crítiques, i per aixó s' han

realisat aquestes manifestacions que ab el nom d' *Aplecs* han demostrat que encare tenim sanc de braus pera lluitar per Deu i per la Patria.

El mal dels Catòlics es, el de no estar units com un sol home. Desgraciadament avui dia passa am molta frecuencia, qu' uns partits degut a qüestions personals procuren sobrepujar als altres.

Preneu l'exemple de Bèlgica qu' avans com nosaltres avui, no s'imposaren davant del poble *adelantat* i qu'avui es una Nació qu'encare que petita, Espanya tinguent més territori, no s' hi pot comparar.

Unimnos tots baix el mantell de Joventut Catòlica, que l' unió fa la força i aixís no conseguirà aquesta maleïda secta, seduir als qui tenen una vena als ulls qu' els cega i que per lo tant fácil es d'enganyarlos.

No parém, treballém ab alé, pensant sempre que lluitar per Deu es lluitar per la Patria i que si 's lluita per un Deu y per una Patria verdadera farém renaixenta y gloriosa á Espanya.

JOSEP M.ª CRUAÑAS.

Barcelona, 5-10-1910.

Filosofía

CONCEPTE

II.

El concepte empíric.—La Filosofia, Regina escelsa qu' am son mantell envollalla la Ciencia tota, oriolada d' espléndida corona quins zafirs diamants i rubís s' anomenan Física i Metafísica, Psicologia i Fisiologia; la Filosofia, Mare de totes les ciències car totes en ella tenen son fonament solidíssim, ha sigut interpretada travers els secles com una teoria confosa com una doctrina bellíssima sí, mes incompleta. Fins avuy no ha assolit l' elevat lloch que de dret li pertoca.

En l' article anterior nos dedicarem al concepte *etimològic* de la Filosofia; avuy plaunos considerar el concepte *empíric*.

Durant molts segles los filosops s' han dit: entre totes les obres exides de la ment del Creador, es l' ànima humana la més escelsa; es el divinal reflecte, imatge del Ser Suprem. Estudiemla, doncs aquesta ànima; analisém ses funcions i operacions, ses glories, ses caygudes; sos anhels de perfecció cuan vol imitar als Angels, ses culpes que la degradan fins a consemblarla ab l' irracional. A aquest estudi li

dongueren lo nom de *Psicología*, ciencia altíssima de trascendencia soma, escpléndit estudi de la part més noble de nostre ser.

Mes l' ànima té una facultat principal: tal es la inteligencia, forsa potent que com la dinamo de Gramme origina en les cèlules *piramidals* del cervell corrents nervioses que per medi dels conductors anomenats nervis fa sentir la seva influencia en totes les fibres musculars del cos humá. Aquesta facultat, quina consideració nos ecstasia quines funcions i operacions son les determinants dels magnes descobriments, deu esser especialment estudiada constituint la *Lógica*: ciencia magnífica que utilizada en totes les demás ciències pot arribar á descubrir lo binomi de Newton, l' ecuació de la recta i 'ls mils i mils problemes del càlcul infinitesimal.

Mes aixó no basta: es precís encar establir les normes ó les regles que deuen guiar al home en son peregrinatje per eix mon d' angoxes; cal gorir les tormentoses passions de fibló maligne; cal gorir la crissi interna per medi de regles sanitoses que sien port de salvació; i aquest conjunt de regles s' anomena *Ètica*: ciencia la més útil entre totes les filosófiques; ciencia que apareix com àngel pur que l' camí recte del bé nos senyala; ciencia per la que son grans els homes i sens la que los pobles no poden eexistir.

Axis consideraren los antics la Filosofia: la vegeren com una Verge oriolada de llum escplendent, que portava un estandart aont hi havia escrites tres paraules: *Psicología*, *Lógica*, *Ètica*. En conclusió, lo concepte *empíric* de la Filosofia es el següent: La Filosofia es l' estudi de l' ànima en general i de la inteligencia en particular. Comprén tres parts: *Psicología*, *Lógica* i *Ètica*. Altres hi afegexen la *Metafísica*. Mes sempre en exos cassos lo concepte es empíric, es á dir, no racional.

Nosaltres diem ab tota l' ànima: Enrera 'l concepte empíric! Avuy la Filosofia no s' ha de limitar d' aytal manera. Enrera 'l concepte empíric, que no 'ns manifesta les relacions entre les cèlules *bipolars* del cervell i l' ànima mateixa; enrera 'l concepte empíric qui no te en compte 'l funcionalisme dels tubérculs cuadrigémins amb estudiar los criteris de vritat; enrera 'l concepte empíric qui no 'ns mostra la filogenia dels essers vegetals; enrera 'l concepte empíric, car treu de la Filosofia l' estudi de les relacions entre 'l cos i l' esperit, es a dir, lo comers psico-físic.

Avuy la Filosofia ha conquerit més bell,

ecstens reyalme. Avuy la Filosofia pot investigar la grandesa del Creador i la de la Creació; pot dalirse pera saber la manera com los Angels foren escpolsats de la Gloria; pot investigar lo perque 'ls satélits retrógrades son escepció a les lleys de Laplace. Avuy no hi ha, com diu Balmes, res, absolutament res que no sia del domini de la Filosofia.

Per consegüent, lo concepte empíric deu desapareixer del mon de les ciències; y tots los aymants de la Vritat dehuen condemnarlo. Encar que durant molts secles haja sigut la Filosofia d' aytal manera limitada, nosaltres, a eczemple de Balmes dirém que res deu escclourers de sou camp escplendent.

Queda doncs provat que 'l concepte empíric no satisfá nostres aspiracions. ¡Enrera 'l concepte empíric! ¡Pas al concepte racional.

J. SOLÁ ESCOFET.

ESPIGOLATC (Crónica)

L' éxit crexent que nostra publicació ha tingut ens mou a donar corals mercés a les persones que 'ns el han favorescut y promettrels fernos dignes d' elles corresponent en lo possible a compensarlo en plaç no llunyá.

Demá diumenge 16 del corrent els socis de la Joventut Catòlica Propagandista tindrán reunió general pera tractar d' assumptes de capdal importancia pera l' Agrupació, en el local social Centre Moral a dos quarts de quatre de la tarde.

Encarescudament preguém l' assistencia a tots els socis.

Demá matex, organizada per la dita Agrupació, el jove d' aquesta Ciutat en Jaume Basacomá i Pou donará una conferencia sobre el tema «Catolicisme i Catalanisme» en el saló Teatre del Centre Moral a dos quarts de sis de la tarde.

El conferenciant i el tema creyém son prous per cridar a escoltar a tots els nostres llegidors i amics que puguin assistiri.

L' entrada al saló es permetrá a tots els socis del Centre Moral i Joventut Catòlica, als representants de la premsa i associacions i als que vagin acompanyats d' algú d' aquets.

Ha dexat de pertanyer a nostre Redac

ció nostre bon amic en Lluís G. Plá, per causes molt atencibles.

Ho sentíem verament.

El diumenge prop passat tinguerem altre ocasió de sentir l' admirable erudició y oratoria de Mossen Ignasi Piera, en la funció que per la nit tingué lloch en l' Església del Mercadal que se trobava pleníssima.

La seva modestia unida al seu gran talent son dignes de lloança. Al sortirne totom trova curt el seu parlament que tant captiva. Tant de bó nosaltres posseíem ses facultats i disposéssim d' espay pera recrear als nostres llegidors ab la descripció de tan belles i profitoses exposicions.

Ha estat molt comentat el fet de que en el precis moment de passar la manifestació catòlica del dia 2, per les Ramblas, restessin els

focos elèctrics apagats, quedant per lo tant totom a les fosques, igual qu' ls d' alguns industrials quals noms callém.

Suposem que 'l fet no ha estat fet ab intenció.

A Llagostera tingué lloch el diumenge día 9 del corrent una bella festa organisaada per l' Ajuntament i somatent del poble am l' objecte de beneir la senyera de aquest últim.

Hi assistí nombrós contingent del somatent d' aquesta capital i altres pobles com també el Capítol General de Catalunya, el president de l' Audiencia de Girona, el Governador civil, el Vicari general de la Diócesis, el senador Marqués de Camps, quals personas tant en l' acte de recepció a cala Vila com en el brindis del lunc junt am las autoritats de Llagostera, en breus i entusiastes frases enaltiren a la Verge de Montserrat, a Catalunya, al Somatent i a Llagostera, eixecantse acta notarial de la festa.

Ciudadania abraça als seus germans republicans de Portugal ab motiu de l' instauració, de la República en aquex Estat.

Ciudadania abraça als qu' han sembrat de cadavres i de ferits en grant nombre els carers de Lisboa, als qu' han atacat molts convents de frares i monjas ab bombas i bayonetes, als qu' han assassinat a fills d' exministres monarquics, tropa i altres personaa no afins a las ideas republicanas.

Ab tanta honra i honor i llibertat i fraternitat i tolerancia, *Ciudadania* abraça. Que consti.

En el proper nombre si l' espay ho permet comensarem la publicació de una serie d' articles titolats «Impresions Gironinas» deguts a la ploma d' una persona que s' ha dignat oterirlos als nostres llegidors als que creyem interessarán

IMP. DALMÁU CARLES Y COMP.—GERONA.

Farmacia del Dr. Vivas

CORT-REAL, 17 TELÉFONO, 65
◆ GIRONA ◆

Francisco Solá

— ÓPTIC —

Rambla de la Llibertat
GIRONA

Gran Hotel Peninsular den JOAN NICOLAZZI

Hotel de primer ordre.—Menjador apart pera
Rtns. Srs. sacerdots.

PROGRÉS 4.—GIRONA.

Joan Juanola SASTRE

Cort-Real, 5.—GIRONA

Dalmáu Carles y Comp.

Llibreters.—Editors

Plaza del Oli, 1.—GIRONA

FARMACIA DEN

Lluís de Piug

CARRER DEL PROGRÉS, 4
GIRONA

ADROHER GERMANS

MAGATSEMISTES DE MATERIAL ELÉCTRIC
GRANVIA GIRONA

Botiga den JOAN PERICH

RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 28
— GIRONA —
Assorfit de postals, merceria i quincalla.

Sabateria Alvarez DE Ferrán Freixas

Bon gust, elegancia i duració
— PROGRÉS, 8. — GIRONA —

ACADEMIA PREPARATORIA

per estudis de Bachillerat i magisteri
dirigida pel professor i oficial de telégrafs

Manuel Ibarz Grao

am la colaboració del mestre públic

D. Silvestre Santaló

de D. Joaquim Pla

ex-alumne de la Universitat Central,
i d' un Professor de llatí.

S' obrirà al primer d' Octubre. Referencies
a la llibreria de Dalmáu Carles, i al domicili
del Director.

Dolors Jordá Profesora de Piano

Plasa del Molí, 9, 3.er—GIRONA

El Criteri

Periódic Quincenal d' acció catòlica

□ Portaven de la Joventut Catòlica Propagandista □

Publicarà notabilíssims treballs de divulgació científica, d' acció social catòlica y de literatura * Suscripció: Un any, 2'00 pessetes; trimestre, 0'50 pessetes;
* * * nombre solt, 10 céntims * Anuncis a preus ben módics * Redacció i Administració: Pujada de la Catedral, núm. 10, 3.er * * *